

คำนำ

พุทธปรัชญามหาयาน PY 413 นี้ เดิมทีทำเป็นซีทสำหรับเป็นแนวบรรยายดังที่ปรากฏในภาคที่ 1 : อรรถ เนื่องจากเนื้อหาค่อนข้างยาก แม้จะมีจำนวนหน้าน้อย แต่กับบรรยายไปได้ทั้งภาคเรียนทุกภาคไป เพราะมีเรื่องต้องวิพากษ์วิจารณ์กันมาก แต่ครั้งที่บรรยายอาจจะได้เนื้อหาในซีทเพียงครึ่งหน้า หรือหน้าเดียวแม้จะต้องใช้เวลาถึง 2 ชั่วโมงก็ตาม นักศึกษาส่วนมากที่ลงเรียนวิชานี้ค่อนข้างจะเป็นผู้ใหญ่ จึงช่างซักช่างถาม ยังมีปัญหามากยังต้องตอบมาก ได้รู้กว้างขวางออกไป ทั้งผู้สอนและผู้เรียน

บัดนี้ เห็นว่าเป็นเวลาอันสมควรแล้วที่จะเขียนขยายความจากเนื้อหาเดิม แต่ครั้งจะตั้งเรื่องใหม่ ก็จะทำให้เสียเวลามากอย่างหนึ่งและอีกอย่างหนึ่งเห็นว่าของเดิมดีพอสมควรอยู่แล้ว จึงคงภาค 1 ไว้ในฐานะเป็นอรรถ (เนื้อความที่อธิบายความหมายไว้มาก) แล้วเขียนภาค 2 เพิ่มเติม ในฐานะเป็นอรรถอธิบาย (ขยายความ) โดยการนำเลขหมายไว้ให้ตรงกัน เช่นในอรรถมีข้อความว่า “พุทธศาสนาซึ่งเดิมเป็นปฏิฐานนิยม.....” มีเลข 24 กำกับอยู่ ถ้าท่านผู้อ่านสงสัยคำนี้ก็เปิดไปดูภาคอรรถอธิบายที่หมายเลข 24 ก็จะได้คำอธิบายเรื่องปฏิฐานนิยมของพุทธศาสนาพอสมควร

พุทธปรัชญามหาयานมีอรรถอันลึกซึ้งอยู่มาก และมีทรรศนะค่อนข้างแปลกสำหรับนักศึกษาไทย และคนไทยทั่วไปซึ่งเคยชินอยู่กับพุทธปรัชญาเถรวาทเช่น เรื่องอริยสัจและเรื่องกรรม เป็นต้น

แต่แม้จะลึกซึ้งเพียงใดก็ไม่เกินสติปัญญาที่จะศึกษาให้เข้าใจได้ ขอแต่เพียงให้ค่อย ๆ ทำความเข้าใจไปทีละน้อยเป็นขั้นเป็นตอน ยิ่งถ้าได้ผ่านพุทธปรัชญาเถรวาทมาก่อนก็จะเข้าใจมหายานได้เร็วขึ้นและลึกซึ้งยิ่งขึ้นอย่างน่าทึ่งทีเดียว

ข้าพเจ้าเคยกล่าวมาหลายครั้ง หลายแห่งและขอล่าวซ้ำในที่นี้อีกว่า ธรรมที่จะเป็นประโยชน์ แก่จิตใจอย่างแท้จริงนั้น ต้องเป็นธรรมที่ละเอียดอ่อน มีอรรถอันลึกซึ้ง เป็นปรมัตถธรรม หรือ โลกุตตรธรรมนั้นเทียว ส่วนธรรมในระดับต้น คือในระดับศีลธรรมและจริยธรรมนั้นเป็นประโยชน์ ต่อการอยู่ร่วมกันในสังคมโดยไม่เบียดเบียนกัน แต่การที่มนุษย์เราเบียดเบียนตนเองอยู่วันแล้ว วันเล่า ปีแล้วปีเล่า ด้วยความคิดผิด ความเข้าใจผิด ความวิตกกังวล เป็นต้น นั้นจะเอาศีลธรรม ข้อใดมาระงับ นอกจากปรมัตถธรรม เพราะฉะนั้น เมื่อท่านมีทุกข์ทางใจ จะเอาศีลข้อใดมาช่วยระงับดับทุกข์นั้น แต่ถ้าท่านพิจารณาไตรลักษณ์ พิจารณาสุญญตาแล้วจะผ่อนคลายความทุกข์ลงได้ทันที พระพุทธเจ้ายังเคยทรงสอนให้พระสาวกพิจารณาโลกโดย สุญญตาถอนความยึดมั่นในตัวตนเสีย แล้วความตายจะมองไม่เห็นท่าน คือไม่ต้องตายอีกต่อไป เพราะไม่ต้องเกิดมารับทุกข์ทรมานนานาประการในสังสารวัฏอันเต็มไปด้วยพวงพวงมานี้

ความจริงอันเป็นโลกุตตระ หรือปรมาตตัจจะนี้แหละ ถ้าเจาะเข้าไปถึงเมื่อใด เมื่อนั้นแหละจะได้สัมผัสธรรมอันแท้จริงของธรรมที่พระตถาคตเจ้าทรงพร่ำสอนมานานหนา แต่ต้องปรับใจให้ละเอียดเสียก่อน จึงจะรับธรรมอันละเอียดอ่อนได้

ด้วยเหตุนี้บทสร้างนิสัยของคน จึงมีความสำคัญและมีความหมายต่อชีวิตมาก การสร้างนิสัยให้ละเอียดอ่อนนั้นจะเว้นธรรมเสียมิได้ ธรรมนั้นแหละเป็นเครื่องสร้างสรรค์กล่อมเกลาคคนที่ซึ่งธรรมจึงยากนักที่จะเป็นคนดี ส่วนคนที่รักธรรมย่อมดีและเจริญได้ง่าย ใครเข้ามาคบหาสมาคมก็เย็นกายเย็นใจ ดูเถิด-ดูผ้าที่ทำด้วยใยไหม หรือแพร, นุ่งห่มแล้วมีสัมผัสนุ่มนวล แต่ผ้าที่ทำด้วยเส้นด้ายก็สัมผัสหยาบคาย ถ้าทำด้วยปานเล่าเช่นกระสอบปานมีสัมผัสหยาบ ถูกต้องชำระกายตัวและคัน มนุษย์เราแม้จะเป็นมนุษย์เหมือนกันก็จริง แต่พื้นจิตใจของเขาซึ่งเปรียบเหมือนเส้นด้ายแต่ละเส้นที่นำมาถักทอเป็นผ้าย่อมมีหยาบบ้างละเอียดอ่อนบ้างตามการสั่งสมอบรม แต่ใครเล่าจะอบรมใครให้ได้ดีเท่าตัวเขาเอง ผู้ประเสริฐผู้ศักดิ์สิทธิ์อยู่ในตัวของคนทุกคนอยู่แล้ว หรือจะเปรียบว่าทุกคนมีเพชรอยู่ในตัว แต่ไม่ได้เช็ดถูให้สุกใสแวววาวต่างหากเล่า คงปล่อยให้เปื้อนฝุ่นและโคลนตมอยู่นั่นเอง จิตที่ตั้งไว้ชอบ ที่ฝึกดีแล้วนั้นแหละจะให้สมบัติอันมหาศาลแก่ผู้นั้นซึ่งใคร ๆ แม้จะเป็นมารดาบิดาก็ให้ไม่ได้

พุทธศาสนาทั้งฝ่ายเถรวาทและมหายานเป็นประดุจเพชรน้ำเอกอันสวยงามยิ่ง แต่เหมือนถูกกาฝากหรือเถาวัลย์ขึ้นหนาแน่นปกคลุมไว้ คนเป็นอันมากจึงมองเห็นเพียงกาฝากและเถาวัลย์แล้วยึดมั่นเอาว่า นี่แหละคือพุทธศาสนา ไม่ได้แหวกเข้าไปให้เห็นจริง จึงมิได้พิศวงในคุณอันลึกซึ้งของพระศาสนา ช่างน่าเสียดายจริง ๆ

พุทธปรัชญามหายานเล่มนี้เป็นประหนึ่งสะเก็ดเพชรเพียงเล็กน้อยที่แตกออกมาจากวชิรภูผาอันสูงใหญ่ที่สุดที่ข้าพเจ้าจะปีนขึ้นไปให้ถึงได้ เก็บแต่เพียงสะเก็ดเพชรมาเจียรในเสนอท่านผู้อ่านพอเป็นตัวอย่าง หากชอบใจโปรดปีนขึ้นไปบนภูผานั้นเองเถิด

ขอน้อมสวัสดีของหนังสือเล่มนี้บูชาพระคุณท่านอาจารย์เสถียร โพธิ์นันทะผู้ล่วงลับ ซึ่งข้าพเจ้าได้อาศัยผลงานของท่านเป็นอันมากในการทำหนังสือเล่มนี้

ขอขอบคุณ รองศาสตราจารย์สุวรรณ เพชรนิล หัวหน้าภาควิชาปรัชญาซึ่งกรุณาชวนขวยเอาใจใส่ช่วยเหลือเกื้อกูลด้วยน้ำใจอันงามให้หนังสือเล่มนี้ออกมาได้อย่างที่ปรากฏอยู่

วสิน อินทสระ

24 พฤศจิกายน 2525

คำนำในการพิมพ์ครั้งที่ 4

มหาวิทยาลัยรามคำแหงแจ้งว่า ตำราเรียนพุทธปรัชญามหายาน (PY 413) หหมดลงแล้ว
ขออนุญาตพิมพ์ใหม่เป็นครั้งที่ 4 ข้าพเจ้าอนุญาตด้วยความยินดี

ในการพิมพ์ครั้งนี้ ข้าพเจ้าไม่ได้แก้ไขเพิ่มเติมอะไรเลย คงไว้เหมือนในการพิมพ์ครั้งที่ 3 ทุกประการ ข้าพเจ้าขอขอบคุณมหาวิทยาลัยรามคำแหงและผู้เกี่ยวข้องทุกท่านที่ให้ตำราเล่มนี้ยังคงดำรงเป็นประโยชน์แก่นักศึกษาและประชาชนทั่วไป ผู้สนใจศึกษาหลักคำสอนพระพุทธศาสนาฝ่ายมหายานซึ่งอำนวยประโยชน์มิใช่น้อย

วสิน อินทสระ

15 สิงหาคม 2541